

Nemci beže iz Kijeva in z vse črte ob Dnjepru

Oddelki pete ameriške armade okupirali Ca-vo de Terrini ob dostopu do ravnine pri Neaplu. Inicijativa v operacijah na italijanski fronti v zavezniških rokah. Radio Alžir n- znanil okupacijo korziške luke.—Sovjetske kolone udrle v Belo Rusijo po okupaciji Ho- timska. Nemci pognani z ozemlja na vzhod- ni strani reke Dnjeper.—Padec japonske mornarične baze blizu

Moskva, 27. sept.—Nemške če- te zapuščajo Kijev, glavno mesto Ukrajine, pod silnim pritiskom sovjetske armade, katere je v več krajih v boju za prekorače- nje reke Dnjepra. Ruski padalci v velikih množinah prihajajo po zraku Nemcem za hrbet na ki- jevski fronti. Južno od Kijeva so mesta Kremenčug, Dnjepro- petrovsk in Zaporozje na robu padca.

Zavezniški stan v Afriki. 27. sept.—Ameriška peta armada na neapeljski fronti je danes pro- drla enajst milj v hribih nad Ne- aplem. Nemci se umikajo na vsej črti.—Angleške podmornice so potopile deset nacističnih ladij v luki Bastije na Korziki, kjer so se hotele nemške čete ukrčiti pri begu z otoka.

Zavezniški stan, Afrika. 27. sept.—Oddelki pete ameriške ar- made, kateri poveljuje general Mark W. Clark, so okupirali Ca- vo di Terrini, strateško točko ob dostopu do ravnine pri Neaplu, pet milj severozapadno od Salerna, dočim se druge enote te armade prodre 30 milj daleč v zadnjih dneh.

Na severni strani Salerna so zavezniški konsolidirali okupa- cije. Enote osme britske armade zdaj kontrolirajo foggijs- ke ravnine in zavezniška bojna črta drži preko italijanskega ozemlja od Salerna do Jadrans- kega morja na drugi strani.

Uradni komunikacije, objavljen danes zjutraj, pravi, da je in- icijativa v vojnih operacijah v za- vezniških rokah. Nemška sila se umice pod zavezniškim priti- skom iz hribov, Cava di Terri- ni leži osem milj proč od Saler- na. Ameriške čete so prej oku- pirale Sennerchijo in Valvo, 28 milj vzhodno od Salerna, brit- ske pa Spinazzolo in Atello.

Z okupacijo letališč v foggijs- ki pokrajini so zavezniški dobili baze, s katerih bodo bojna leta- la lahko uprizarjala napade na nacistična oporišča na Balkanu in v južni Nemčiji. Albanija, Ju- goslavija, Grčija, Bolgarija, Ru- munija in Ogrska postanejo tar- ča bombnih napadov.

Ameriške letelce trdnjave so bombardirale Verono, Bolzano in Bologno. Bolzano leži 30 milj južno od Brennerskega prelaza, v Veroni pa je po berlinskih po- ročilih glavni stan Mussolinijeve republikanske fašistične vlade.

Alžir. Alžirija, 27. sept.—Tu je bilo naznanjeno, da so fran- coske čete okupirale Bastijo, kor- ziško luko. Naznanilo je sledilo poročilo, da je francosko vrhov- no poveljstvo zagnalo maroške vojake plemena Goums, ki so terorizirali Nemce in Italijane v Tuniziji, v boj proti Nemcem na Korziki.

Francoske čete so prej okupi- rale dve mesti v bližini Bastije. Nemski transporti, ki odvažajo vojaške čete s Korzike, so tar- ča zavezniškega bombardiranja iz zraka.

Stockholm, Švedska, 27. sept.—Uradna časniška agencija po- roča, da je bila odkrita sabotaža na treh nemških bojnih ladjah, ki se nahajajo v Altenfjordu, Norveška. Te ladje so Tirpitz, Scharnhorst in Luetzow. Sabo- terji so bili člani posadk teh la- dj.

Poročilo ne omenja obsega sa- botaže, ki je sledila kapitulaciji

Anglija podpisala pakt z Argentino

Kritika argentinske
zunanje politike

London, 27. sept.—Anglija je sklenila pakt z Argentino, edi- no ameriško državo, ki še ni pre- trgala odnosov z osiščem, za- eno pa je obsodila njeno politi- ko nevtralnosti v tej vojni. An- glija se je s paktom obvezala, da bo kupila vse prejšnje argen- tinske zaloge jaje.

Naznanilo o sklenitvi pakta iz- raža obžalovanje, ker mora An- glija imeti zvezo z Argentino, državo, ki ima odnose z Nem- čijo. Naznanilo je povezano z deklaracijo, da Argentina nudi zaščito nemškim in japonskim špionom, ne protektira pa brit- skih interesov.

Velika Britanija ima izmed vseh držav največje finančne in- terese v Argentini. Njene in- vesticije znašajo \$1,668,000,000 in so trikrat večje od ameriških. Zunanji urad je naglasil, da Ve- lika Britanija hoče vzdržati pri- jateljske in trgovske odnose z Argentino, da si ne more razume- ti, zakaj se ne noče pridružiti Zdu- ženim narodom v vojni proti osišču.

Plamo, ki ga je ameriški dr- žavni tajnik Cordell Hull pred nekaj tedni naslovil Argentini, je povzročilo vladno krizo. Ar- gentinski zunanji minister Se- gundo Storni je moral resigni- rati, ko je Hull zavrnil apel, naj Amerika nudi pomoč Argentini v obliki orožja, streliva in dru- gega bojnega materiala.

Krvavi živilski izgredi v Indiji

Bombaj, Indija, 27. sept.—Se- dem oseb je bilo ubitih in devet ranjenih v živilskih izgrelih v Jammu, provinca Kašmir. Poli- cija je začela streljati na izgre- dnike, ko so prevrnili policijski motorni voz in se pripravljali za naval na policijsko postajo. V bitki z izgredniki je bilo 25 po- cajev ranjenih.

NEMCI SE ODLO- ČILI ZA OKUPA- CIJO BOLGARIJE

Nadaljnje štiri vojaške
divizije dospele
v deželo

REKVIZICIJA POSLOPIJ V SOFIJI

Istanbul, Turčija, 27. sept.—Naciji so se odločili za okupa- cijo vse Bolgarije in možnost je, da bo poslala glavno bojišče na Balkanu, se glase prva zanes- ljiva poročila, odkar je kralj Boris umrl. Govorice, da so ga Nemci spravili s poti, nočejo u- tihniti.

Gustav Beckerle, nemški po- slanik, ima popolno oblast v Bolgariji. Doznavo se, da so na- daljnje štiri nemške divizije do- spele v južno Bolgarijo in pre- vzlele pozicije na ozemlju ob E- gejskem morju, ob Turčiji in Crnem morju. Na tem ozem- lju se zdaj nahaja nemška obo- rožena sila najmanj 60,000 vo- jakov.

Bolgarske avtoritete so odre- dile rekvizicijo poslopij v Sofiji in drugih mestih, v katerih se bodo nastanili nemški vojak. Napisi v nemškem jeziku so se pojavili na vseh strateških cestah in križiščih v Bolgariji. General Rusl Rusev, vrhovni poveljnik bolgarske oborožene sile, je ukazal podrejenim čast- nikom takojšnje izvajanje sofijs- kih odredb.

Trdi se, da Beckerle in Bog- dan Filov, bivši bolgarski pre- mier in sedanjí član regentstva ter vodilna osebnost v določa- nju bolgarske politike, stalno konferirata. Predsednik vlade Dobri Bojilov izvaja odredbe Filova in Beckerle.

Poročila omenjajo trenje med kraljico Ivano, Borisovo vdovo, in ostalimi člani regentstva. Ona je baje zapretila z odho- dom v Švico, nakar je Filov u- kazal obmejnim stražnikom, naj jo aretirajo, če bo skušala pobegniti.

Druga poročila trdijo, da se odpor proti nacistični oboroženi sili širi v Bolgariji s strani ele- mentov, ki so naklonjeni so- vjetski Rusiji. To pojasnjuje, zakaj Nemci jačijo svoje voja- ške posadke v Bolgariji.

Domače vesti

Naši ranjenci

Waukegan, Ill.—Josephine Podboy je bila uradno obvešče- na, da je bil njen sin Frank Can- kar ranjen meseca junija v bo- jih za Sicilijo. Mladenec, star 26 let, je bil študent na univerzi Northwestern in strica Sama je začel služiti v juniju 1942.

Iz Clevelanda

Cleveland.—Dne 23. t. m. je v bolnišnici umrl Rudolf Blatnik, star 35 let in rojen tukaj. Zapu- šča mater, tri brate in tri se- stre.—Rudolf Cergol se je zad- nje dni težko poškodoval pri de- lu v tovarni na desni roki.

Nevarna smrt vojaka

Perry, O.—Frank Grlica mlaj- ši, ki je bil v armadi zadnjih trinajst mesecev, se je po urad- nem obvestilu smrtno ponesre- čil v Climaxu, Colo. Tukaj za- pušča starše in brata, v Clev- landu pa dve sestri.

Iz Pennsylvanije

Library, Pa.—Dne 17. t. m. e- bil Martin Osterman najden mr- tev v svojem stanovanju. Do- ma je bil iz Senčurja na Gorenjs- kem in v Chicagu zapuščal bra- ta. Bil je član SNPJ.

Turčija internirala angleške letalce

Istanbul, Turčija, 27. sept.—Avtoritete so internirale pet- najst angleških letalcev, ki so se morali spustiti na tla na turk- škem ozemlju v bližini Smirne. Ti so bili člani posadke dveh bombnikov, ki sta se spopadla z nemškimi letali nad otokom Rodosom.

Vlak z nemškimi ujet- niki skočil iz tira

Charlottesville, Va., 27. sept.—Vlak železnice Chesapeake & Ohio, na katerem so se nahajali nemški vojni ujetniki, je skočil iz tira in se razbil. Strojevodja in kurjač sta se ubila, deset ame- riških vojakov pa je bilo ranje- nih.

Državna opera odprta v Moskvi

Moskva, 27. sept.—Največji socialni dogodek v ruski pre- stolnici od začetka vojne je bilo odprtje državne opere. Ta je bi- la zaprta od oktobra 1, 1941, ko so se nemške čete bližale Moskvi. Dogodek dokazuje preobrat v vojnih operacijah.

Beaverbrook morda pojde v Moskvo

Utrditev prija-
telstva s sovjeti

London, 27. sept.—Premier Winston Churchill bo najbrže poslal lorda Beaverbrooka, ki ga je zadnji teden imenoval za člana svojega kabineta, v Mo- skvo kot načelnika posebne mi- sije. Gotovo je, da bo Beaver- brook igral važno vlogo v giba- nju, čigar cilj je utrditev prija- telstva in poglobitev kooperaci- je med Veliko Britanijo, Ameri- ko in sovjetsko Rusijo.

Zunanji minister Anthony Eden bo odpotoval v Moskvo prihodnji mesec in Beaverbrook bo najbrže njegov sodelovalec na konferenci treh veleisl. Sled- nji lahko postane vodilna oseb- nost v pogajanjih z voditelji so- vjetske Rusije.

Priprave za konferenco repre- zentantov Velike Britanije, A- merike in Rusije so v teku. E- den je že poslal noti v Washing- ton in Moskvo s seznamom točk, ki pridejo na razpravo. Mož- nost je, da sta ameriški državni tajnik Cordell Hull in sovjetski zunanji komisar Molotov že se- stavila načrte, od katerih za- visli bodočnost Evrope.

Beaverbrook je znan kot pri- jatelj sovjetov in vodilni propa- gator invazije zapadne Evrope in ustanovitve druge fronte. So- di se, da on ne bi bil prevzel pozicije v vladi, če ne bi bil do- bil od Churchilla zagotovila, da bo druga fronta ustanovljena v bližnji bodočnosti.

Nemški odbor formiran v Angliji

Apel za enotnost
vseh političnih grup

London, 27. sept.—Štiristo Nemcev se je zbralo na sestanku in ustanovilo odbor za osvobodit- ev Nemčije, sličen onemu, ki je bil nedavno ustanovljen v Ru- siji. To je bil prvi sestanek Nemcev od začetka vojne.

Med udeleženci so bili Nemci, ki so prišli v Anglijo pred izbru- hom vojne. Skoro vsi delajo v vojnih industrijah. Dr. R. R. Kuczynski, ki je bil izvoljen za načelnika odbora, je v svojem govoru apeliral za enotnost vseh protinacističnih političnih strank. Apel sta podprla profesor Al- fred Meusel in socialist dr. Karl Rawitski.

Najbolj značilen govor je imel dr. August Weber, bivši bankir in načelnik državne stranke v nemškem parlamentu. On je priporočal strnitev vseh nemških grup za boj proti nacijem.

Roosevelt sprejel Wellesovo resignacijo

Washington, D. C., 27. sept.—Roosevelt je naznanil, da je sprejel resignacijo državnega podtajnika Sumnerja Wellesa in da je imenoval za naslednika Edwarda R. Stetiniusa, načelnika posojilno-najemniške admi- nistracije. Istočasno je naznanil ustanovitev urada zunanje ekon- omske uprave in imenovanje L. T. Crowleyja za direktorja. Harry Hopkins, Rooseveltov sve- tovalec, bo morda imenovan za poslanika v Rusiji.

Delegaciji Argentine in Urugvaja izstopili iz kongresa

Santiago, Čile, 27. sept.—De- legaciji Argentine in Urugvaja sta izstopili iz medameriškega dijaškega kongresa v znak pro- testa, ker kongres ni hotel spre- jeti predloženega programa. Predsednik argentinske delega- cije je dejal, da izstop ni pove- zan s protifašistično deklaracijo kongresa, katero sta podprli obe delegaciji.

GERILCI ODBILI NEMŠKE NAPA- DE NA SPLIT

Srdite bitke v Sušaku in
pri Gorici

NEMŠKA OKLOPNA KOLONA ZDROB- LJENA

London, 27. sept.—Jugoslovans- ke gerilke armade so odbile nemške napade na Split, strate- gično luko ob Jadranskem mor- ju, in zadale težke udarce so- vražniku, ki je skušal reokupi- rati mesto, se glasi jugoslovans- ki uradni buletin. Spilh lahko postane mostišče zavezniški ar- madi pri invaziji Balkana.

Znamenja kažejo, da so bitke prešle iz gerilске faze v velike vojne operacije, ki jih morda vodi zavezniško poveljstvo. Geril- ske enote so razdejale del žele- zniške proge Brod-Vinkovci, vrgle nemški vojaški vlak iz tira in razbile lokomotivo ter 25 va- gonov in ubile več nemških vo- jakov. Dvesto Nemcev je padlo v bitki z gerilci v Liki. V spopadih na črti med Bihačem in Kninom so gerilci zaplenili velike količine nemškega orožja in streliva.

V Sušaku, pristaniščnem me- stu na drugi strani Reke, ki so ga gerilci okupirali pred šest- najstimi dnevi, se bitke nadalju- jejo. Slovenski gerilci so se mo- rali pod nemškim pritiskom u- makniti z letališča pri Gorici, toda pred umikom so razbili nemški oklopni vlak in več tan- kov. Ljute bitke se nadaljujejo zunaj mesta.

Ljubljanska provinca z izje- mo Ljubljane je pod kontrolo gerilcev. Italijanske čete so se umaknile in pustile velike zalo- ge orožja, municije in drugega bojnega materiala, kar je geril- cem omogočilo sunek proti Idriji. Nemška oklopna kolona je bila deloma zdrobljena in de- loma razpršena v bitki s sloven- skimi gerilci pri Idriji.

Istanbul, Turčija, 27. sept.—Voditelji grških gerilcev so kon- ferirali s člani štaba zavezniške- ga poveljstva na Srednjem vzhodu v nekem kraju in sem dospelo poročilo trdi, da se bodo voditelji kmalu sestali z genera- lom Mihajlovicem ali njegovimi reprezentanti. Na sestanku bo- do razpravljali o skupnih opera- cijah proti nemški okupacijski sili.

Druga vest razkriva zaskrb- lenost nacijev glede situacije na Balkanu. Berlinska radio- oddaja, katero je zabeležila ame- riška časniškarska agencija Associated Press, je omenila nemški načrt glede priznanja "neodvisnosti" Albanije in od- stopitve vsega hrvaškega ozem- lja Hrvaatom. Nemško vrhovno poveljstvo skuša pomiriti Hrva- te in s tem olajšati obrambo juž- novzhodne Evrope.

Doznavo se, da je več sto hr- vaških mornarjev, katere so Nemci mobilizirali pred enim letom in jih poslali na Crno morje, dezertiralo in se pridru- žilo gerilcem.

Browder zahteva drugo fronto v Evropi

Chicago, 27. sept.—Earl Brow- der, vodja ameriške komunistič- ne stranke, je na shodu, ki se je vršil v Civic Opera Housu, dejal, da Amerika še ni storila ničesar v prilog ustanovitvi druge fron- te v zapadni Evropi. Shoda se je udeležilo čez 4000 komunistov in simpatičarjev. Browder je dalje rekel, da premier Churchill dominira ne samo predsednika Roosevelta, temveč tudi genera- la Eisenhowerja in generala Marshalla in da je ignoriral vse apele za ustanovitev druge fron- te, da se zdrobi nacistična vojna mašina v Rusiji.

Hitler čuti brce italijanskega "škornja."

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT

GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Organ of and published by Slovene National Benefit Society

Naročnina za Združene države (sven Chicago) in Kanada \$6.00 na leto, \$3.00 za pol leta, \$1.50 za četrti leta; za Chicago in okolico Cook Co., \$7.50 za celo leto, \$3.75 za pol leta; za inozemstvo \$9.00. — Subscription rates: for the United States (except Chicago) and Canada \$6.00 per year, Chicago and Cook County \$7.50 per year, foreign countries \$9.00 per year.

Cene glasov po dogovoru. — Rokopisi dopisov in nenaročenih člankov se ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine (štice, povesti, drame, pesmi itd.) se vrnejo pošiljatelju, če je priložil poštne znamke.

Advertising rates on agreement. — Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vse, kar ima stik s listom:
PROSVETA

2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Illinois

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

138

Datum v oklepaju na primer (September 30, 1943), poleg vašega imena na naslovu pomeni, da vam je s tem datumom potekla naročnina. Ponovite jo pravočasno, da se vam list ne ustavi.

Kritične tedenske misli

Iz Moskve stalno prihaja odločen klic: nacifazizma mora biti konec! Se strinjamo, obenem pa pravimo: terorističnega komunizma mora tudi biti konec! Obeh ekstremov mora biti konec! Edino kompletna demokracija more prinesiti ljudem trajni mir in blagostanje.

Stalin, predsednik sovjetske vlade, je 22. septembra priznal, da ameriški bombniki, tanki in topovi pomagajo hrabrim ruskim armadam, da danes lahko pade burbarske Hitlerjeve horde iz Rusije. Stalin je apeliral na Američane, naj kupujejo vojne bonde, kajti s tem pomagajo ne samo Ameriki, temveč tudi Rusiji do zmage. Večje resnice ni mogel izreči!

Radio Berlin je zadnji teden srdito napadel Vatikan zaradi "pacifizma in protigermanstva" in zagrozil je papežu s težkimi posledicami, če ne izpusti stališča. Govornik je rekel, da za vero ne gre, kajti med katoliško vero in fašistično vero ni nobene razlike, čeprav v Vatikanu pravijo, da je razlika. Če bi res bila razlika, je rekel govornik, se fašisti takoj odločijo za fašistično vero in zavrnejo katolicizem.

Dejstva iz zadnjih dvajsetih let dokazujejo, da je velik del italijanske duhovščine od kardinalov, nadškofov in škofov na vrhu do kaplanov na dnu sprejel fašizem kot oporo katoliške cerkve. Tej duhovščini vsekakor ne more veljati grožnja iz Berlina. Resnica je tudi, da sta prejšnji in sedanjí papež dala precej koncesij Mussolinijevi fašistični diktaturi. Da bi bil sedanjí papež idejni pacifist in protigerman, je tudi zelo težko verjetno. Kaj torej hočejo v Berlinu?

Zadnji teden je ameriška spodnja zbornica kongresa storila zgodovinski korak. Sprejela je s 380 glasovi proti 29 Fulbrightovo resolucijo za sodelovanje Združenih držav z drugimi državami po vojni za ohranilo miru. Resolucija je kratka in ne vsebuje nobene načrta, kakšno naj bo sodelovanje; vsebuje le gol princip sodelovanja in je prva stopnja v pravo smer. Obenem pa je ta resolucija — slovesen pokop zloglasnega ameriškega izolacionizma.

Poraz, ki so ga doživeli izolacionisti v kongresni zbornici od sprejetju te resolucije, je tako silen, da jih je morala oblitati debela rdečica. Le 29 najmizernejših izolacionistov — ki se danes nazivajo nacionalisti — se je upalo glasovati proti. Le 29 proti 380! In med to 29-orico se svetijo imena najzloglasnejših hlapcev McCormicka, Ganneta in drugih generalov "America First" — najbolj notoričnih zaveznikov ameriškega fašizma. Zda se pošteno razstavili, kdo so in kaj so...

Dr. F. J. Kern piše v Glasu Naroda ob priliki 50-letnice tega lista, da je Jože Zavertnik, prejšnji urednik Prosvete, leta 1916 — med prvo svetovno vojno — posnel veliko člankov iz nemških šovinističnih dnevnikov v Chicagu in iz socialističnih tednikov in mesečnikov. "Ker mož ni znal gladko čitati angleških listov." To je treba popraviti. Na uredniški mizi Prosvete ni bilo nikdar nobene nemškega lista! Najmanj pa je res, da je Jože kdaj čital kakšen nemški šovinistični dnevnik. Res je, da je Jože slabo govoril angleščino, toda razumel je dobro, kar je čital in vse ameriške ter svetovne vesti od prvega dneva izhajanja Prosvete so bile posnete izključno iz angleških listov.

Res pa je, da je Jože Zavertnik do pomladi 1917 simpatiziral z Avstrijo in Nemčijo. Saj smo zaradi tega imeli z njim večne prepire v uredništvu Prosvete. Te njegove simpatije so izvirale iz dejstva, ker je Jože bolj sovražil ruski carizem, kakor nemški in avstrijski kajzerizem. S tem ni rečeno, da je bil Jože zaljubljen v Franca Jožefa ali Viljema; niti malo ne, videl pa je v nemškem in avstro-ugarskem monarizmu manjše zlo, kakor v ruskem carizmu. V resnici je bil za republiko povsod. Svoje stališče pa je korenito izpremenil po revoluciji v Rusiji. Vstop Amerike v vojno je seveda tudi vplival.

Brat Terbovec piše v "Petdesetletnici" prilogi Glasa Naroda, da se je G. N., kolikor se more on spominjati, ves čas držal neke srednje poti; ni vozil po ekstremni levi, niti po ekstremni desni. To je res deloma — kar potrjuje tudi dr. Kern, ko piše, da se pokojni Sakser ni hotel (zaradi businessa) nikomur zameriti — deloma pa ni res. Lahko bi citirali mnogo polemik, v katerih je Glas Naroda zavzel skrajno desničarsko ali reakcionarno stališče — zlasti v primerih ameriških delavskih bojev — na drugi strani so pa bili primeri, ko je Glas Naroda pokazal zelo liberalno lice. Kako pa je danes? Ali ni ta list danes daleč na levi?

Zapisali smo že, da je srednja pot — pravilna srednja pot, ki je pot prave demokracije — zelo težka. Kdor je dosledno na tej poti, je vedno v konfliktu z nekom — kajti z desne in leve se neko vedno zaletava vanj. Najbolje na je to, ker ekstremisti na desni in levi zanikajo srednjo pot, češ da je ni, da je le blu — v isti sapi pa sebi kreditirajo vse, kar je dobrega na sredini. Resnice na sredini pravišvajo zase! Resnice navadno ni na nobenem ekstremu. Resnica je prejkone nekje na sredini — ampak vsakdo ima rad resnico, katera mu služi.

Glasovi iz naselbin

Poročilo zastopnika

Hermist, Pa. — Naj poročam nekoliko o mojem zadnjem potovanju po naselbinah Bridgeville, Moon Run, Imperial, Cliff Mine, Midway, Oakdale, Willock, Broughton, Library in še par manjših naselbinah.

V Bridgevillu sta ponovili Prosveto mrs. Gruđen in mrs. Jereb, mrs. Okorn Proletarica za dvorano, na Sygan Hilly pa Višnikar. On je že dolgo bolan in mora včasih rabiti instrument, da dobi sapo; stane ga \$15. Torej tudi težko življenje. Julius Lisjak je ponovil Proletarica in mi dal prenočišče. Tisti večer sem obiskal tudi Antona Shaferja, toda ni bil doma; našel sem samo sina, ki je rekel, da oče rade čita oba lista. Pustil sem mu karto z naročilom, naj mi piše, če misli še obnoviti. Res sem prejel od njega odgovor, naj obnovim oba lista za vse leto. Torej taki ljudje te razveselijo, da imaš več veselja s potovanjem.

Obiskal sem tudi našega farmarja Skrinarja med Cuddyjem in Oakdalom. Povedal mi je žalostno novico, da je žena v bolnišnici na operaciji radi slepiča. Želim ji skorajšnjega okrevanja. Je pridna farmarica in možu je sedaj težko, ker mora vse opravljati, ki jo treba pospravljati letne pridelke. No, vse se lahko prestane, ako je potrpljenje. Skrinar je ponovil Prosveto, kot tudi mrs. Klun v Bishopu, prav tako tudi njen stari oče. Če se ne motim, ima mož že osem križev na hrbtu, toda še pridno bere Prosveto.

Na novo se je naročila na Prosveto mrs. Trebec v Cecilu, kjer sedaj stanujejo, dasi je njih dom v Bridgevillu. V Moon Runu je Joe Dolenc ponovil Proletarica, stari Pestotnik in mrs. Urnkar pa Prosveto. Obiskal sem še nekaj drugih, med njimi mrs. Možino, ki mi je povedala, da je sin na dopustu. On služi pri letalskem zboru v Lincolnu, Neb., kjer je tudi moj sin pohajal šolo. Povedala mi je tudi, kaj se je fantu pripetilo.

Neki večer je pripeljal skupino prijateljev in prijateljic in kar pustil na cesti pred domom. Par ur pozneje jih je hotel zopet zapeljati domov, toda avta ni bilo več pred hišo, ker so mu ga ukradli zlikovci. Avto je bil menda star leto dni in vreden nad tisoč dolarjev. Med zlikovci je bil menda tudi neki vojak, vsaj pa je bil oblečen v vojaški uniformi. Nekdo jih je menda videl, ko so karo porivali izpred hiše, da jih niso slišali. Tisti človek je to povedal šele par dni pozneje. Če bi bil takoj zinih, bi bili zlikovci morda hitro prijeli — če so jih, mi še ni znano. Nekateri ljudje res nočejo slišati, da se zločinstvo ne izplača.

V Cliff Mini so ponovile Prosveto mrs. Usenicnik, Rihtišič in mrs. Suša. Zadnja ima tudi par sinov v vojni. Od enega se niso slišali dolgo, toda jim je znano, da je nekje čez morje. Želim jim srečnega povratka. V Imperialu so ponovili Proletarica Frank Vidrih, Maks Zidar in Louis Bogataj, Sladičeva pa sta

ga na novo naročila. Prenočeval sem zopet pri Jamnikovih.

Tudi sedaj sem pri njih nalezel, ko so pregledovali slike od njih hčere. Na eni teh slik je uniformirana kot poročnica. Slike so prišle z nekega otoka, ki so ga vzeli Japoncem. Tam Bertha služi kot bolniška strežnica.

Drugo jutro sem se odpeljal z Jovevom Jamnikom in še par drugimi, ki so šli s karo Jožeta Uleta na delo. Joe je rekel, da lahko tudi jaz prisledem do Midwayja. Tja smo dospeli še do časa, ko je bil John Sirc še doma, kajti on gre pol ure pozneje na delo, ker dela pri rovu kot kovač. Ko sva se pogovorila o več stvareh, mi je rekel, da se sedaj lahko pa z njim peljem do McDonalds, kamor me je vodila pot v Oakdale. John je tudi ponovil Prosveto. John je možak, ki zna trezno misliti.

V Oakdalu sem obiskal Opeko, ki so ponovili Proletarica. Povedali so mi tudi o bojnih misijah njih sina, ki je menda napravil že 22 napadov z bombnikom, kjer ima najbolj odgovorno mesto in je nadporočnik. Tudi Johnu želim srečen povratek. Obiskal sem tudi mojega prijatelja Čuka, ki mi je potožil, da mu nagaja srčna hiba. To je res čudna bolezen. Ker sem moral na vlak, nisem imel časa, da bi obiskal mrs. Meutz, ki je tudi zelo zgovorna.

V Willocku je ponovila Proletarica mrs. Macek, mrs. Siffel pa Prosveto. Zvečer je bila še ena družabnega kluba, ki so mi dali naročnino za novo Adamičovo knjigo *My Native Land*, katerih pa še nisem prejel, vendar pa sem bil obveščen, da pride kmalu. Prenočil sem pri M. Mirtu, ki še ne more delati kajti zdravje se mu počasi vrača po operaciji. Želim mu, da bi se dobro pozdravil, ker je res dobra duša.

V Broughtonu je ponovila Prosveto mrs. Chanipa kot tudi mrs. Logar. Zadnji je ravno hčerka zbolela, toda upam, da ni bilo hudih posledic, dasi je bila mati v skrbeh, kajti ona je edina hčerka. Prišla je 15 let po bratcu in zato so jo bili še toliko bolj veseli.

V Coverdalu sta ponovila Prosveto Gruđenova. On je brat Gruđen v Bridgevillu, ki ima še tudi bolečine v zlomljeni nogi. Ponovila jo je tudi mrs. Bele, ki ima tudi sina pri vojakih. Mrs. Rupnik mi je naročila, naj ji prihodnjič prinesem Adamičovo knjigo *My Native Land* (Moj rojstni kraj). Rekla je, da njena hči rada čita. V Coverdalu sem prodal še eno Adamičovo knjigo *Two Way Passage*, ampak žena je rekla, naj je ne omenjam. Ampak je treba, da javnost izve, da se Slovenci zanimamo za dobre knjige in za bodočnost.

V Libraryju sta ponovila Prosveto mrs. Indihar in čevljar Vide Kosalec, rodom Hrvat. On je včasih živel v naši naselbini in delal v rovu Keystone. Postal je član našega društva št. 87, zdaj pa je v Libraryju. Proletarica sta ponovila bečljarka Tone Potočnik in Srečko Žnidaršič, na novo pa sta ga naročila v naši

naselbini Frank Vozel in Frank Ometz, za kar gre zasluga našemu "old timerju" Andyju Bertelu. Prosveto pa je v naši naselbini naročil upravitelj doma Jakob Petermel, kakor tudi mr. in mrs. Klancišar. (Ostalo bo priobčeno ob priliki — ured.) Anton Zornik, zastopnik.

Kupite vojnohranilni bondi

"Nekoliko navadne pameti..."

Milwaukee. — V Prosveti z dne 13. septembra ima Mary Bernik dopis. Konec njenega dopisa se glasi:

"Se nekaj mi je pri srcu, namreč kolektanje za nam sovražne vojne ujetnike in obiskovanje istih (to je mogoče le v tej deželi). Bratje in sestre, ali se vam ne zdi, da malo preveč izrabljamo svobodo? Rojak sem ali tja. On je bil na poti, da ubije mojega ali vašega sina. Noben izgovor ni na mestu. Brigajmo se za naše, ki stradajo v ujetništvu po drugih državah in jim pomagajmo skozi Rdeči križ komur dopuščajo sredstva. Kolikor ima ujetnikov naša vlada, bo že skrbela zanje, da ne bodo lačni (tudi to bo šlo iz naših žepov). Malo navadne pameti bi nam mnogokrat koristilo."

Tako torej! Slovenski vojni ujetniki iz Primorske so — Mary Bernikovi toliko pri srcu, da jim ne privošči niti obiska. Omenja kolektanje zanje, kar pa meni ni nič znano. Uredništvo Prosvete prošim za pojasnilo, kje je tisti odbor, ki kolekta za nam sovražne vojne ujetnike in kolikoli ima v skladu. Čital sem o več odborih, ki zbirajo prispevke v ta ali oni namen, nisem pa čital o kakšnem odboru za nam sovražne primorske vojne ujetnike.

Tudi nisem vedel, dokler nisem prečital dopisa Mary Bernikove, da so bili primorski Slovenci na poti, da ubijejo "mojega ali vašega" sina. Ja, malo navadne pameti bi nam res mnogokrat koristilo, da ne bi pisali takšnih dopisov in ubijali dobre volje onim, ki so pripravljeni pomagati vsakemu, kjerkoli jim je že mogoče. Predno je šla ameriška armada v Afriko, je naša vlada preklicala odredbo, s katero so bili italijanski državljani v tej deželi in torej tudi Primorci proglašeni za naše sovražnike. Zda pa Mary Bernik proglašja primorske slovenske vojne ujetnike v tej deželi za naše sovražnike. Kdo je v pravem: Mary ali vlada? Mary, zakaj toliko trdosrčnosti?

O ti nesrečna moja rojstna dežela! Od vseh strani te bečajo. Petindvajset let že trpiš v suženjstvu. Ne povoha te hudič ne pes drugače kot z — brco...

Frank Gabr.

Kupite vojnohranilni bondi

Kako je bilo na počitnicah

Albia, Iowa. — Hočem malo opisati naše obiske in počitnice v Chicagu in okolici. Dne 20. avgusta sem šla z mojima dvema hčerama, da obiščemo tretjo hčer oziroma sestro, ki živi v Hindsalu, Ill., in mojo sestrično mrs. V. Kopal v Clarendon Hillu.

Ko pridemo v Chicago na postajo, sta nas tam čakala hči in njen mož. V nedeljo nas je hči peljala v Brookfield Zoo. Tam je prav lepo in zanimivo za ogled. V ponedeljek smo šle h Kopalu, drugi dan pa v glavni u-

Joe Huff, član Jeklarke unije CIO, ki je dal 56 pajntov krvi ranjene ameriške vojake.

rad SNPJ. Z nami je šla tudi sestrična, mrs. Kopal. Radi odmerkov gasolina smo šle z vlakom do postaje Cicero, kjer nas je čakala mrs. P. Lusby, ki nas je peljala na svoj dom in postregla s kosilom. Potem nas je peljala v glavni urad. Torej nas je bilo pet.

V glavnem uradu najprvo nalezimo na Filipa Godino. Ko mu povemo, kdo smo in kaj hočemo, je rekel: "Ker ste fajni dekleta, vam bom pa kar sam razkazal." In razkazal nam je vse urade, nam raztolmačil in predstavil uradnike. Nazadnje odpre še vrata in pravi, da je tukaj "naša tavelika glava." Radovedne smo bile, kaj bo. Bil je glavni predsednik Vincent Cankar, prav priazen človek. Tam se vsedemo in pogovarjamo. Potem pride zopet brat Godina, ki pravi, da so ravno začeli tiskati Prosveto in naj gremo gledat. Res je bil tak ropot v tistem stroju. Velika bala papirja se je odvijala in iz stroja je prišla Prosveta že dotiskana. Lepa hvala, brat Godina!

Glavni predsednik pravi, zakaj ne počakamo dneva SNPJ, ker smo mislili iti nazaj že drugi teden. In tako smo ostale še teden dni. Bil je že zadnji dan našega bivanja v Clarendon Hillu, ko nas pelje mrs. Prezel v Lemont. Res je lepo kot v starem kraju, še bolj pa sem gledala, ker so govorili slovensko.

Cetrtega septembra smo šle v Chicago k družini P. Lisby. Z njimi smo šle v nedeljo tudi k slavnosti in se nismo prav nič kesale. Milo se mi je storilo, ko sem slišala slovensko petje, posebno pa še od mladine. Bil je mladinski krožek iz Milwaukeeja. "Kdo bo listje grabil!" sta peli Rudy in Matt Smole ob spremljanju harmonike. Jaz bi jih kar naprej poslušala, kakor tudi mešan zbor Savo in Tonček Simčič. Ne bom naštevala vseh, ker sem pozabila imena. Vsi so fajni napravili od prvega do zadnjega. Le škoda, da ni prišla mladina iz Chicaga in Waukegan na radi epidemije.

Glavni predsednik nas je predstavil Mary Udovich, ki nam je pokazala pisalno pero in svinčnik z njenim imenom. Oboje ji je podarilo društvo števil 559 SNPJ, ker je bila tako pridna v zadnji kampanji, kakor je tudi sedaj. Šle smo v njeno hišo in na vrt, ki je poln cvetlic.

Mrs. Lusby nas je peljala tudi v Fieldov muzej. Tam mora človek imeti ves dan časa, če si hoče vse ogledati. Vse prehitro je čas potoke! Morale smo se poslovi, čeprav nerade od tako postrežljivih ljudi. Ostali nam boste v spominu. Pravlepa hvala glavnemu predsedniku Vincentu Cankarju, mrs. in mr. Kopal, mrs. Prezel, družini P. Lusby in njeni sestri Tončki. Pozdravljene Mary Udovich, Katka Zupančič in Mary Sular iz Milwaukeeja.

Helena Krištof in hčere.

Kupite vojnohranilni bondi

O razmerah in izgubi sina

Forest City, Pa. — Želim se tudi jaz malo oglasiti v Prosveti, kajti se nisem že dolgo in bi že lahko mislili, da me ni več med živimi. Pri življenju sem še, čeprav sem bolj slab, kajti kdor kaj časa gara na trdem premogu, se tudi hitro zgara. In to posebno Slovenci, ki smo pridni pri delu. Kar se tiče dela v tej okolici,

je tako, da se potiskamo tu in tam. Nekateri delajo po premerovih daleč od naselbine. Kdo je bolj mlad in še ni v službi Strica Sama, je pa šel v tovarno v druge kraje in države, na primer v New Jersey ali New York. Kar je nas bolj starih, se pa to okoli potiskamo. Nekateri delajo na državnih cestah, drugi na železniških progah, nekateri se pa še tudi nekaj motijo po tisti "pasjih luknjah" ali "butlegaskih" rovih. Nekateri zaslužijo, kot se spodobijo, drugi ne.

Tako se nam godi na tem pokladnem svetu. Kot je sedaj, skoraj še najbolje na farmi, kjer ima plačano, kajti sedaj lahko vse proda. Živina in mleko ima še precej dobro ceno.

Kar se tiče društvenega napredka, ne morem dosti poročati. Če napravimo veselico ali piknik, nas pride bolj malo, in to večinoma starejši, kajti odrasla mladina se je razgubila v svetu. Kar je spodobnih fantov so v armadi.

Sedaj moram poročati pa o bolj žalostno vest. Tudi jaz sem izgubil edinega sina, ki mi je bil najljubši, toda so mi ga spravili s sveta Japonci. Padel je 1. julija t. l. na bojišču neke na Pacifiku. K vojakom je bil pri klican 30. junija 1942, še predno so potekali trije meseci, je bil poslan na Japonsko.

Sedaj se moram tudi jaz zahvaliti SNPJ za hitro izplačilo smrtnine za mojim sinom, kajti tudi predsedniku in tajniku, sta imela sitnosti. Starešem priporočam, če je le mogoče, vpišejo svoje otroke v jedro Jaz sem prepričan, da je SNPJ najbolj poštena organizacija. Moj sin je bil od sedmega leta tudi pri nekem insurancu. Agenci je briga le, da je pobral vse sečne prispevke, ne briga pa, če kadar je treba kaj izplačati. Torej je črno na belem, da je SNPJ na prvem mestu.

Moj sin je bil v najboljših letih, ko nas je moral zapustiti Dne 16. februarja je bil star 21 let. Zapustil je starše in dve sstri. Naj mu bo lahka zemlja, kjerkoli že počiva, kajti ne moremo nič izvedeti, kje je padel. Odkar je šel od doma, ga nisem več videl.

Joseph Jereb st.

Kupite vojnohranilni bondi

Iz dežele grenkega pelina

Rock Springs, Wyo. — Dela tukaj še vedno s polno paro. Čimoreš, lahko napraviš kar dva sihta skupaj. Jesen se tudi bliža in ni več prijetno, da bi rumel čital Prosveto in poslušal, kako trava raste. Bomo pa pri kakšno uganili.

Čudno se mi zdi, da sestra Krajnc ne ve, kako so možki izgubili privilegij, da bi se nadejali rodili. Meni je tega Marjanca takole pripovedovala: V starih časih, ko so še možki rodili je bila postava, da je boter daroval roditelju celega vola in mnogo drugih dobrot. Ko je kak rodil zadnjega sina — bil je Benjamin — so napravili veliko pojedino. Z nekim moškim pride na pojedino tudi žena, ki pravi, da bi rodila za "putko", kaj bi bilo veliko ceneje. In od stega časa imajo ženske to veselje.

Sestra Krajnc tudi omenja kako škorpjonka po svatbi hrusta svojega možička, ako je prej ne uide. Meni se to ne zdi tako hudo, ako hitro opravi. Kar se tiče dela v tej okolici,

(Daje na 3. strani)

Člani posadke zaveznikovega parnika, ki je bil torpediran po sovražni podmornici, v kantini Rdečega križa nekje v Avstraliji.

Vesti z jugoslovanske fronte

VEST IZ HRVAŠKE

London, 16. septembra (ONA). — Šest častnikov hrvaške armade, ki stoji, kakor znano, pod kontrolo nemške vojske, je bilo ustreljenih po sodnem zaslišanju, v teku katerega je bilo 17 častnikov obtoženih veleizdaje. Ta vest prihaja od predstavnika hrvaške kmečke stranke Juraja Krnjevića, prejšnjega podpredsednika jugoslovanske vlade v izgnanstvu.

POLOŽAJ NA BALKANU

Kairo, 16. septembra (ONA). — Po današnjih vesteh so italijanske garnizije na Balkanu skoro popolnoma razorožene — vsega skupaj približno pol milijona vojakov.

Le še nekatere posamezne posadke se še vedno upirajo nemškim in ustaškim četam. Nekatere manjše italijanske enote so se baje pridružile generalu Draži Mihajloviću ali pa se spojile s partizanskimi skupinami.

Dočim zatrjuje hrvaški radio, da je prešlo na tisoče Italijanov na nemško stran ter da bodo nadaljevali boji proti zaveznikom, trde druga poročila, da nacisti razorožene italijanske vojske s silo odvajajo v Nemčijo, kjer bodo morali ali na prisilno delo ali pa v Mussolinijevo legijo črnih krajev.

Nemci bodo nadomestili italijanske častnike.

Sile jugoslovanskih gerilcev so pregnale Italijane iz mnogih krajev in jih zdaj drže proti nemškim silam, ki poskušajo na tem ozemlju zgraditi utrube. Poročila zavezniških častnikov, ki se nahajajo pri partizanih, potrjujejo vesti radiopostaje "Svobodne Jugoslavije," ki pravijo, da imajo partizani v rokah kristianške Sušak in velik del dalmatinske obale. Partizani trdijo, da so obkolili Split.

NEMŠKI STRAH PRED JUGOSLOVANI

Washington, 15. septembra (ONA). — Marionetna vlada taborne neodvisne hrvaške države je izdala dekret, da se morajo vsi moški na dalmatinski otoki, bodisi Hrvati ali Slovenci, prijaviti za vojaško službo, ako so rojeni v letih 1908 do 1925. S tem je razveljavljena določba hrvaške armade, ki je oproščala vojaške službe vse Dalmatince v kraji, okupiranih od Italijanov. Povelju je do tega, da vpokliče še več za vojaško službo sposobnih moških, da bi preprečil njihov prestop na stran gerilcev.

PAVELIČ IN PREDAJA ITALIJE

Washington, 16. sept. (ONA). — Vlada hrvaškega kvizlinga, ki mora zdaj prevzeti oskrbo dodatnih nemških garnizij na Balkanu, poskuša dobiti nekoliko več zaslonbe med ljudstvom s tem, da proslavlja veličino pridobitev na ozemlju, katere so jim poklonili Nemci na dalmatinski obali. Nemško časopisje naglašuje z velikim poudarkom, da daje okupacija dalmatinske obale "Hrvatom edinstveno priliko, da izberejo vse pozitivne sile v državi in jih uporabijo v svrhu obnove proti zunanjim in notranjim sovražnikom."

Videti je, da Nemci z veliko verno podpirajo in hvalijo Paveličev režim, najbrže zato, ker trenutno niti Bolgari, niti Rumuni ali Madžari ne morejo prispevati dodatnih čet za okupacijske potrebe. Pavelič, ki si na vso moč prizadeva, da potlači gerilske nemire in širjenje upora, je postal za Nemce dragocen zaveznik.

Naměstnik ministra za zunanje zadeve in obener hrvaški minister propagande Kovačić je naslovil prebivalstvu priključene ozemlja nagovor, v katerem jih pozdravlja kot dobrodošle in poudarja, da so dobrodošli tudi oni Hrvati, ki so podpirali gerilske sile, ako se bodo udeleževali dela pri obrambi in obnovi hrvaške države.

KAJ JE S POLITIČNIMI UJETNIKI V ITALIJI?

Washington, 15. sept. (ONA). — Pobešli ujetniki iz italijanskih taborišč, med katerimi se nahajajo tudi precej grških, angleških in indijskih vojakov, prihajajo v vedno večjih grupah na švicarsko mejo. Tako poroča švicarski časopis "Die Tat". V veliki zmedeni, ki je nastala v onih dneh, ko so se začeli boji med ameriški in italijanskimi posadkami na italijanskem ozemlju, so bili ujetniki izpuščeni na svobodo v mnogih krajih, še predno se je Nemcem posrečilo napraviti red. Svica je sklenila prevzeti oskrbo teh beguncev.

SMRT HRVAŠKEGA SODELOVALCA

Washington, 15. sept. (ONA). — Minister brez portfelja hrvaške vlade Solz, ki je bil eden od prvih organizatorjev fašističnega ustaškega pokreta, je umrl v Zagrebu.

Glasovi iz naselbin

(Nadaljevanje s 2. strani.)

Njim. Meni se slabše vidi pri ljudeh, kjer moč ženo ali pa ženo na moža grize od poroke naprej in toliko časa, da mora eden balo odpejlati. Zgodi se pa tudi, da se grizeta do smrti.

Pa je tudi več načinov grizenja med zakonci. V Stari Loki sem poznal zakonca, ki sta se kar naprej kregla in grizla. Neki dan pa vzame mož krepelce in začne ženi deliti odpuške. Živela sta v prvem nadstropju in hišni gospodar gre mirit. Možu pravi, da ni lepo, kar počenja z ženo. Ko žena to sliši, skoči pokonci in pravi: "Kaj se pa ti vtišča v najine zadeve. Jaz sem njegova žena in z menoj lahko dela, kar hoče, ti pa pojdi po svojih opravkih..." Od tistega časa ni šel več mirit, čeprav je vedel, da ji moč zopet odpuške deli.

Je pa gola resnica, da ravno taki domišljavci, ki so komaj par tednov nosili cesarsko-kraljevo uniformo, so bili in so še največji brutalneži do svojih družin. Ako takega človeka vprašajo, da bi se naročil na Prosveto in Proletarca, ti takoj pove, da ne čita dosti in da ga ne zanima, kar pišeta ta dva lista, kajti iz lokalnega lista prej izve dnevne novice. Polno izgovorov in prazna glava.

Večkrat čitam o slovenskih vojnih ujetnikih, kako bi jim bilo mogoče pomagati. Naš rojak Frank Gosar je napravil prošnjo na vojni department, ako bi mu dali te ujetnike za razna dela okrog Pinedala; nekaj bi jih sam uposil, za druge so se pa drugi dovolj dela zanje s primerno rančeri prigrisali, da bi imeli plačo. Senator Mahoney in kongresnik sta mu obljubila vso pomoč od njune strani, da bi jih

ven dobili. Frank je rekel, da gre ponje v Indiano na svoje stroške, samo da bi jih rešil takoj neprijetne družine kot so osvraženi Italijani.

Za obleko in hrano tem ujetnikom res ni treba skrbeti, ker Stric Sam skrbi za vse, da jim nič ne manjka, razen morebiti cigaret in drugega tobaka. Dne 17. septembra so o tem imeli razpravo v Washingtonu; kako so sklenili, nam še ni znano.

Vojni zločinci bodo pa lahko prestali kazni, ako bodo zavezniki z vsemi tako postopali kot postopajo s Hessom ali Mussolinijem, če so ga sploh res že imeli v rokah. On je največ kriv te tragedije.

J. Pintar, 10.

Kupite vojnohranilni bondi

Malo pojasnila

Belingham, Wash. — Iz opisa mojega življenja v Prosveti so mnogi čitatelji dobili vtis, da "obtožujem in se čutim nesrečnega," kar pa ni res. Da sem tisto podal v javnosti, je več razlogov. Eden teh je, da se v marsikateri družini odigrava žalostna, večinsko celo kriminalna tragedija, ali ljudje pa malokdaj izvedo za pravi vzrok in delajo zaključke po svoje.

Razmere med menoj in mojim otrokom so bile take, da je bilo treba malo več kot je mogoče potrpeti navadnemu človeku. Zame so bili težki duševni napori, česar drugi ne morejo razumeti kot le jaz sam, kaj vse sem pretrpel.

Kar se tiče moje pokojne žene, sem pa zato pisal, ker žive še danes mnogi, ki so vedeli za "greh" in bili "prepričani", da jaz ne vem ničesar in da sem — "slep". Saj sem se pred par leti dobil pismo od neke osebe iz Metlike, v katerem je nekaj namigavala o "skrivnosti" v moji družini in izrecno cikala na mojega starejšega sina Gustelna v starem kraju. Tej osebi ni bilo po volji, da mu pošiljam denar, in to potem, ko je prevzel posestvo in bil že tudi oženjen. Tako so sodili tudi drugi, češ, "zakaj pošilja... ko bi on (jaz) vedel, bi ne..." Vsem tem odgovorim to-le:

Meni je na tem, da se maščujem nad vsemi onimi, ki so govorili, da "nisem za Ameriko," da sem — lahkoživec, da bom zapustil ženo in otroka, da sem vandrovec in zato me je želja prijela, da grem v Ameriko. Končno so nekateri obžalovali tudi Nežo, češ, zakaj je bila tako neumna, da me je vzela, a druge njene "prijateljice" so ji pa — "privoščile."

Upoštevač vse to, kakor tudi dejstvo, da je Gustel postavil prav tako moj sin kot je zame, in bi se z njim bolje razumela kot s Frankom, je glavno to, da tisti prestop ali "greh" je mene in Nežo šele zbližal. Zdaj je bila prava zakonska vez in zastopnost med nama. Ona me je ljubila in storila vse, samo da mi ugodilo — pred tem dogodkom ni bila taka. Zatorej sem ji odpustil že takrat, ker sem videl, da se kesa in bi rada popravila.

Ne! Jaz nje ne obtožujem. Ona kot jaz vsa bila le žrtev zlobnih jezikov, kakor tudi leta pozneje, ko so pisarili proti meni iz Amerike... Yes, vsakkrat

Slika kaže angleške in kanadske vojske na Messinaki vodni olini na poti v Italijo.

sem Gustelnu poslal, kadar je hotel kupiti kak kos zemlje, nivo ali travnik, ali pa napeljati elektriko.

Nekateri Metličani, pametni možje, so enostavno zaključili, do so slišali, da hočem v Ameriko: "Ah kaj, saj tisto bo vzel Jakob ali pa Sturm..." In vendar ni vzel ne Jakob, niti Sturm. Nasprotno: sin Gustel je še prikupoval...

In veste, dragi čitatelji, kako meni dobro dene, kadar se spominam na vse to. In za to "maščevanje" se moram v prvi vrsti zahvaliti moji pokojni ženi Neži. Ako bi ona ne gospodarila tako pametno, bi "iz nič" sin zdaj ne imel tako lepega posestva, kljub mojemu pošiljanju. Nobena druga žena ne bi bolje gospodarila. Zato tudi nisem nasprotoval njeni poslednji želji, da dobi sin Gustel vse imetje razen malega izplačila bratu Franku, ki je zdaj v ameriški mornarici nekje na Pacifiku, meni pa "kot" z vso oskrbo, če se povrnem. Vse to sem odklonil in se lepo zahvalil: Ne potrebujem miloščine! Neža pa naj v miru počiva — trpela je dovolj!

George Gornik.

Kupite vojnohranilni bondi

Govor Mihe Kreka na radiu

(Dne 8. avgusta 1943.)

Orel, Belgorod, Sicilija so trije kamni, ki so padli po glavni naših sovražnikov. Vojni uspehi so nerazdeljivi. Združenih narodov vojske smatrajo zmage na vzhodu in na jugu za del svojih uspehov, vse, kar kjer koli povzroča poraz sovražnika, je samo deljena pot k skupni zmagi.

Poleg nazadovanja na frontah pa je bilo Hitlerjevo carstvo zopet tepeno prav v svojih središčih, ko se je pod eksplozijami iz zraka zrušil Hamburg, da je samo še kup razvalin in ko so plameni zajeli vir sovražnikove moči in uničili velik del rumunske industrijske nafte.

Sedaj, ko so zavezniški postali stalni gospodarji Sicilije, se je zračna razdalja tako zmanjšala, da bo rumunska petrolejska industrija stalno dosegljiva za angleške in ameriške bombnike in bo prišla v območje njihove udarne sile vsa nemška vojna industrija v srednji Evropi in na Balkanu.

Italija dožoreva. Naj Badoglio hoče ali pa ne, brezpogojna predaja je vprašanje dni ali tednov. Razvoj dogodkov v Italiji zavisi od napredka zavezniških priprav, ne od italijanske vlade. Zavezniški imajo vso iniciativno v svojih rokah. Oni bodo diktirali tok bodočih dogodkov v Sredozemlju in nima Hitler nobene moči več, da bi ta razvoj bistveno oviral. Stroj organizacije zavezniške armade dela s preračunano matematično natančnostjo, da ni nobena stopnja nesigurnosti. Za bojnim četa sledi povsod takoj organizacija, ki prevzame dolžnosti javne uprave. Čete, ki organizirajo in vzdržujejo nemoteno socialno in javno življenje; niso nič manj važne kot one, ki osvobodijo. Redno in mirno življenje prebivalstva pod zavezniško jamno upravo mora biti prav tako zagotovljeno, kakor mora biti zadnja kaplja bencina in slednja patrona municije pravočasno na svojem mestu. To čuti sicilijansko prebivalstvo. Ni samo srečno, da se je iznebil strahot vojne, ki je zanj stvarno končana, še bolj blagodejno čuti dobro organizacijo prehrane, reda, var-

Hitlerjeva usodna napaka

(Foreign Language Division — Office of War Information, Washington, D. C.)

Podcenjevanje tujerodnih Amerikancev, pravi dobro znan urednik

Washington. — Hitler je napravil isto zmotu kot pred njim kajzer, ko je predpostavil, da so Zedinjene države zaradi navzočnosti posameznikov najrazličnejših narodnosti in ver ter socialnih slojev slabotna država v polnem razkroju.

Bernet Nover, pomožni urednik lista Washington Post in znameniti komentator za vesti iz inozemstva, je nedavno izrazil to mnenje v teku razgovora in dejal:

"Toda kajzer je imel mnogo priložnosti v dolgih letih svojega izgnanstva v Doornu, da razmišlja o tej svoji globoki zmoti. Zdaj prihaja Hitlerjev čas, da se nauči, kaj to pomeni, da je podcenjeval Zedinjene države."

Nover je dejal, da so Hitlerjevi pomočniki nekaj časa Zedinjene države rayno tako sodili kot Hitler. Spominjal se je razgovora iz leta 1933, v katerem je minister propagande Josip Goebbels izjavil Hermann Rauschningu, bivšemu Gauleiterju:

"Nič ne bo lažje kot podnetiti v Severni Ameriki krvavo revolucijo". Nobena država nima toliko rasnih in socialnih sporov. Severna Amerika je mešanica ras. Pod odejo demokracije se ta razkroj nadaljuje, ki pa ne bo nikdar privedel do neke forme svobode in vodstva, ker je proces razpadanja, katerega pospešujejo vse razjedajoče sile Evrope. Današnja Amerika ne bo nikdar mogla biti nevarna za nas."

Nover pravi, da Hitler zdaj v svojo veliko žalost spoznava, kako ogromna se je izkazala sila ogromna se je izkazala sila Amerike v tej vojni, sila, katero bo kazala tudi še nadalje kot sintezo svojega bogastva in raznovrstnosti svoje dedščine.

Nover je nadaljeval:

"V armadi Zedinjenih držav se nahaja pol milijona mož, ki so italijanskega rodu. Med voditelji armade in mornarice se nahajajo imena Krueger, ki je bil rojen v Nemčiji, Eisenhower, MacArthur, Doolittle, Spatz, Nimitz, Halsey, King, Arnold in Waesche. In vsak seznani izgub vsebuje seznam vseh narodov. Ameriški mlin je dobro mlet. Strah, da se nahajajo v narodu še številne skupine, ki se niso spojile s celoto, je v teku prve svetovne vojne povzročil marsikaj ostrega kričanja, ki je bilo iz nekaterih krogov naperjeno proti določenim "tujerodnim elementom". Danes tega kričanja ni slišati. Celo napadi proti Japoncem, ki žive v Zedinjenih državah, so ponehali. V pogledu Italijanov pa so bile restrikcije njihovega gibanja preklicane že mnogo mesecev pred premirjem med zavezniki in Italijo.

Kljub temu, da jim je bil Hitler namenil posebno nalogo, so Amerikanci nemškega rodu z redkimi izjemami pokazali, da so ravno tako lojalni in zvesti napram svoji državi kot oni, ki so bili rojeni drugje."

Nover je dejal, da je Rauschning nekoč vprašal Hitlerja: "Ali mislite, da bodo nemški Amerikanci po svojem prepotovalu s pomočjo nacionalnega socializma poklicani, da vladajo na vo Ameriko?"

Hitlerjeva usodna napaka

(Foreign Language Division — Office of War Information, Washington, D. C.)

Podcenjevanje tujerodnih Amerikancev, pravi dobro znan urednik

Washington. — Hitler je napravil isto zmotu kot pred njim kajzer, ko je predpostavil, da so Zedinjene države zaradi navzočnosti posameznikov najrazličnejših narodnosti in ver ter socialnih slojev slabotna država v polnem razkroju.

Bernet Nover, pomožni urednik lista Washington Post in znameniti komentator za vesti iz inozemstva, je nedavno izrazil to mnenje v teku razgovora in dejal:

"Toda kajzer je imel mnogo priložnosti v dolgih letih svojega izgnanstva v Doornu, da razmišlja o tej svoji globoki zmoti. Zdaj prihaja Hitlerjev čas, da se nauči, kaj to pomeni, da je podcenjeval Zedinjene države."

Nover je dejal, da so Hitlerjevi pomočniki nekaj časa Zedinjene države rayno tako sodili kot Hitler. Spominjal se je razgovora iz leta 1933, v katerem je minister propagande Josip Goebbels izjavil Hermann Rauschningu, bivšemu Gauleiterju:

"Nič ne bo lažje kot podnetiti v Severni Ameriki krvavo revolucijo". Nobena država nima toliko rasnih in socialnih sporov. Severna Amerika je mešanica ras. Pod odejo demokracije se ta razkroj nadaljuje, ki pa ne bo nikdar privedel do neke forme svobode in vodstva, ker je proces razpadanja, katerega pospešujejo vse razjedajoče sile Evrope. Današnja Amerika ne bo nikdar mogla biti nevarna za nas."

Nover pravi, da Hitler zdaj v svojo veliko žalost spoznava, kako ogromna se je izkazala sila ogromna se je izkazala sila Amerike v tej vojni, sila, katero bo kazala tudi še nadalje kot sintezo svojega bogastva in raznovrstnosti svoje dedščine.

Nover je nadaljeval:

"V armadi Zedinjenih držav se nahaja pol milijona mož, ki so italijanskega rodu. Med voditelji armade in mornarice se nahajajo imena Krueger, ki je bil rojen v Nemčiji, Eisenhower, MacArthur, Doolittle, Spatz, Nimitz, Halsey, King, Arnold in Waesche. In vsak seznani izgub vsebuje seznam vseh narodov. Ameriški mlin je dobro mlet. Strah, da se nahajajo v narodu še številne skupine, ki se niso spojile s celoto, je v teku prve svetovne vojne povzročil marsikaj ostrega kričanja, ki je bilo iz nekaterih krogov naperjeno proti določenim "tujerodnim elementom". Danes tega kričanja ni slišati. Celo napadi proti Japoncem, ki žive v Zedinjenih državah, so ponehali. V pogledu Italijanov pa so bile restrikcije njihovega gibanja preklicane že mnogo mesecev pred premirjem med zavezniki in Italijo.

Kljub temu, da jim je bil Hitler namenil posebno nalogo, so Amerikanci nemškega rodu z redkimi izjemami pokazali, da so ravno tako lojalni in zvesti napram svoji državi kot oni, ki so bili rojeni drugje."

Nover je dejal, da je Rauschning nekoč vprašal Hitlerja: "Ali mislite, da bodo nemški Amerikanci po svojem prepotovalu s pomočjo nacionalnega socializma poklicani, da vladajo na vo Ameriko?"

Hitler je odgovoril: "To je natančno izrečena moja misel. Kmalu bomo imeli v Ameriki svoje napadalne čete. Vezbali bomo svojo mladino. Imeli bomo na svoje razpolaganje ljudi, proti katerim pokvarjeni Yankeeji ne bodo mogli nastopiti."

Nover je poudarjal, da so Nemci poskušali izvesti ravno to, kar je Hitler Rauschningu rekel, da bodo izvedli, da jim je pa v Zedinjenih državah izpodletelo, ker se je izkazalo, da je ameriški način življenja mnogo premočan za napore nacističnih agentov, ki so si prizadevali zanetiti medsebojne spore v ameriškem ljudstvu.

"Resnično in pravo mišljenje ameriških državljanov nemškega rodu je prišlo do izraza lani o božiču, ko je 50 znamenitih Amerikancev nemškega rodu pozvalo nemški narod, naj se iznebi Hitlerja," je dejal Nover.

Znani člankar in komentator je izjavil, da je pokazala zadnja statistika, da se nahaja v Zedinjenih državah 4.800.000 tujcev, 7.250.000 državljanov rojenih v inozemstvu in 23.000.000 Amerikancev prve generacije, skupaj torej 34.450.000 razmeroma novih Amerikancev, kar znaša približno eno petino našega celokupnega prebivalstva.

"Te vrste statistika," pravi Nover, "je zapolnjala Hitlerja. Prešteval je le nosove, toda o duhu, ki navdaja te silne milijone, ni razmišljal, o zvestosti teh novih Amerikancev napram njihovi novi domovini."

Oni ne smatrajo, da so drugačni kot njihovi tovariši Amerikanci, katerih prednjaki so prišli sem z ladjo Mayflower. Oni mislijo in ravnavo prav kakor ti stari Amerikanci. Kupujejo bonde in zidajo ladje, služijo strojem produkcije in ženejo železnice ter so uposleni v vseh neštevilnih in najrazličnejših poslih, katere jim narekujejo naloge ljudstva, ki se nahaja v vojni. Našli jih boste v armadi in v mornarici, med marinarji in stražarji na obalah, v oddelkih WACS, WAVES in SPARS. In našli jih boste tudi v vsaki zbirki seznamov onih, ki so po plemenitih besedah Abrahama Lincolna dali "svojo zadnjo in polno mero zvestega poštvovanja," kar najbolj priča o enotnosti tega, kar imenujemo Ameriko."

Kupite vojnohranilni bondi

Amerika gradi močno mornarico

Ona bo dominirala vsa morja

Washington, 27. sept. — Nova kraljica bo vladala trgovska morja, ko bo ta vojna zaključena z zmago zaveznikov — Amerika. Imela bo več trgovskih in tovornih parnikov kot katere koli druga izmed petih vodilnih držav. Ameriška mornarica bo prekosila v tem oziru Veliko Britanijo, Nemčijo, Japonsko, Francijo in Norveško.

Podadmiral Emory S. Land, načelnik federalne pomorske komisije, je razkril, da bodo parniki, ki jih zgrade ameriške ladjedelnice do konca prihodnjega leta, imeli tonažo 50.000.000 ton. To je več nego tonaža parnikov, ki so jih imele pred izbruhom te vojne Velika Britanija, Nemčija, Japonska, Francija in Norveška.

"Po zaključitvi vojne bo Amerika postala kraljica na trgovskih morjih," je dejal Land. "Ameriške ladjedelnice obratujejo s polno paro in zgradijo povprečno 180 trgovskih in tovornih parnikov mesečno."

Kupite vojnohranilni bondi

Cerkev je svobodna v Rusiji, pravi nadškof

Moskva, 27. sept. — Yosiški nadškof, drugi prelät anglikanske cerkve, je dejal, da se je popolnoma uveril, odkar se nahaja v Moskvi, da ruska pravoslavna cerkev uživa popolno svobodo. "Stalin je kot velik državnik priznal organizirano silo pravoslavne cerkve," je rekel nadškof. "V Moskvi je odprti 40 do 50 cerkva in program določa zgradnjo novih."

GUSARJI

(Les Filibustiers des Mers)

CLAUDE FARRERE

Poslovenil F. J-o

(Se nadaljuje.)

Bele gardine zastirajo okno, čeprav je visoko in široko. Sestavljeno je iz množice majhnih okroglih šip, med katerimi ne najdeš potrte. Na beli hrastovi mizi stoji trebušast cinast vrč, poln otoškega vina, in štiri čaše čakajo pivcev. Toda le en sam moški je doma, Malo Trublet, oče in hišni gospodar, ter dve ženski: Perina, njegova žena, in Mina, njuna hči. Mati šiva, hči prede.

"Mati," se po daljšem molku oglasi Malo Trublet, "poglej no, koliko kaže kukavica?" Ura s kukavico visi na steni blizu kolovrata in njen črni številnik se skomaj ne loči od temne stene. Perina mora stegniti vrat, da razpozna kazalca: "Deveta je že proč." Govori s tihim krhkim glasom, kakor da so se ji polomile že vse vzmeti. In vendar še ni zelo stara. Toda če je ribičeva žena imela že šest fantov in štiri punce, se ji petinštirideset let življenja pozna tako, kakor drugim devetdeset.

Ko sliši stari, koliko je ura, se namršči in izjavi počasi: "Včasih se je mladim bolj žurilo, da se pokažejo doma pri starših, posebno še prvi večer po daljši vožnji." Mina se zravna pri svojem kolovratu. Vidi se ji, da bi rada odgovorila očetu. Iz spoštljivosti pa raje molči. Mati pa se oglasi čez nekaj časa v obrambo sinova: "Najbrže je mladega zadržal gospodar, ko je toliko pisanja. Dandanes je drugače, kakor nekda. Saj popisejo sedaj več papirja, ko apotekarji za svoje račune." Malo Trublet ni zgovoren. Tudi sedaj ne odgovarja, samo z rameni zmigne. Čas poteka. Kukavica odbije pol deseto. Malo Trublet pa zarenči jezno: "Kmalu bo zvonilo k spanju. Pošteni ljudje nimajo navade, da bi ponočevali." Mati in hči to pot ne odgovorita besedice. Mina vstane, neslišno stopi k oknu, dvigne dve šipi in pogleda na ulico.

V Strojarski ulici stanujejo skoro vsi strojarji mesta. Ozka je, zavita v temo, ob tej uri zapuščena od kraja do konca. Mina se sklanja z okna in vključ temi vidi na desni visoko pročelje nove hiše, ki si jo je na križišču s Kovaško ulico zgradil armator Yves Gaultier, mlajši brat Jeana Gaultiera. Na tej strani ni svetilke. Na levo ima ulica tri ovinke, da ne vidiš niti do ulice "Pod brest", čeprav je čisto blizu. Mina skuša s svojimi očmi prodreti temo, ki je na to plat manj gosta, ker se odsevi redkih zasvetljenih oken odbijajo od črnih sten in granitnega tlaka. Uho pa napeto lovi vsak daljni šum. Saj od te strani se mora težko pričakovati Tomaž Trublet končno vendar le pojaviti.

Toda Mina ne vidi in ne sliši ničesar drugega, le od daleč odmeva šum iz mornarskih beznic, raztresenih okrog velikih vrat, sedem ali osem ulic oddaljenih od mirne črti, kjer stoji dom Trubletov. In že hoče Mina zopet spustiti dvignjene šipe, ko zasliši z ulice, ne da bi mogla prav določiti odkod, odmeve težkih škornjev, ki štorčkajo po trdem tlaku. Takoj na to zasliši tudi pesmico, s katero spremlja pozni sprehajalec svoje korake. Mina pa skoči z enim skokom v sredo sobe in ploskne in vzklizne: "Čeka, očka, ne jezite se več, že prihaja!" In Mina se srebrno smeji in skače razposajeno, kakor je prej tiho in pokorno sedela pri kolovratu. Tako se vrtil in žubori, da se stari Malo nasmeje v svojo brado, poln milobe do svoje najmlajše hčerke: "Saj ga še nisi videla, ti nepridiprav. Kaj pa veš, če prihaja res tvoj brat, ali pa kak drug obešnjak, ki so ga vrgli iz oštarije?" Ona pa huda, da skoraj pozabi, s kom govori: "Kaj? Tomaž Trublet da je obešnjak? Kdor mu to reče, jemlje Tomažu čast, in s tem tudi vašo!"

Jezno potrese svoje dolge kite, da se ji oviče okrog vratu kakor dve kači: "Tomaža vrgli iz oštarije? Prej pomeče on celo bando čez prag! Kaj pa je z vami, oče? Pa ne, da ste vi edini v mestu, ki ne poznate svojega rodu? Ali naj pokličemo Holandece, da pričajo zanj?" Vse to se je morala, da pride do sape. Stari pa se ni razsrdil: "Tak miruj no!", pravi, in drugega nič. Nasprotno, prav vesel je ne tišem. To je res njegova hči. Naj tudi vzkipi, to je kri njegove krvi, in on ljubi to kri, temno in razburljivo kri Trubletov. Skoraj ljubeznjivo pobóža hčerko po oblih ramenih, oblečenih v modro praznje sukno. Mina se je namreč napravila posebno lepo za sprejem svojega brata, ki ga ljubi z vso nežnostjo, kakor vsaka sestra brata, dokler še nima svojega fanta. "Miruj," ponovi Malo Trublet, "pa doli stopi in mu odpri, da ne bo postal tam zunaj, ko že hočeš, da ga v tej hiši tako počastimo."

Nje pa že ni več v sobi.

Korzar sedi torej v drugem naslonjaču ob robu kamina, svojemu očetu nasproti. Perina in Mina pa sedita med njima, gledata zadovoljno in ne odpreta ust, da ne izgubita besedice obojih moških glasov, močnega pa suhega starega, in donečega mladega, ki drug drugega povprašujeta in odgovarjata v starem prijateljsstvu, kakor treba med očetom in sinom. Ne, dečko res ni kriv, da niso na natančnem admiralstvu že pred mrakom dali moštvo dovoljenja, da stopi na kopno in da po stari šegi zasadi najmanjše sidro s krova pred prag prve oštarije za Velikimi vratmi in da izprazni na tem pragu vsak mornar svojo polno čašo na kraljevo zdravje. In kje je tisti kapitan, ki bi se vključ stari šegi drznil pred to zdravico zapustiti svoje moštvo?

"Torej kako je sedaj?", vpraša Malo Trublet. "Ali si zares postal kapitan vključ svojim triindvajsetim letom?" Tomažu se pa zmrači čelo: "Bomo videli," pravi, kakor pravijo Normandi. Mati Perina je namreč iz Saint-Vasta, odkoder jo je Malo nekoč vzel s seboj. Tomaž je bil torej le napolu Bretonec. Malo sam je bil pa tudi le četrt Normandca. Zato ni bil prekanjen, pač pa trdoglav, da bi predri zid. To je znal bolje, ko drugi. "Bomo videli!" ponovi nestrpnó. "Kaj se to pravi? Tega čvekanja ne razumem. Ali si kapitan, ali nisi! Sinko, očetu odgovorjaj z da ali ne!"

Tomaž se že razljudi in njegove pesti se krčijo. Toda brzda se s tolikim naporom, da se mu pokažejo rdeče lise v obrazu in da mu potemni sive brazgotine na čelu in sencih. "Prav imate, oče," mu odgovori z izpremenjenim glasom, "toda Julien Grave mi poprej sam ni odgovoril z da ali ne." Tomaž Trublet ima jeklene oči, tiste barve, kakor morski valovi pod viharim nebom. V teh očeh se blesti. V njih se zrcali žerjavica iz kamina in zdi se, kakor da sta vzplamtela v korzarjevih očeh ognjena zublja. Tudi stari se sedaj ljuti, pa to pot ne na svojega sina.

"Sakrament, kako pa misli nagraditi to-le, ta gospod Julien Grave?" In s prstom pokaže stari na razsekani obraz in povito roko. "Eh," pravi Tomaž zaničljivo, "to-le? Komu pa to mar, ko so vrhu vsega oni psi, ki so me oklali, že pri vragu." "Jezus," vzklizne Perina Trubletova in materinske oči so polne strahu, "povej no svojim starim resnico, ali so ti jo zlozili, tvojo roko?" Tomaž že ni več jezen in se gromko zakrohota: "Kaj pa še? Za kaj takega je pa kost premočna. Holandski pipec se je na njej skrhal. Le pomirite se, mamica, pa ti tudi, Mina."

(Dalje prihodnjč.)

Prebivalci neke vasi v Siciliji opazujejo člana zdravniškega zbora H. Whiteja, ki daje krvno smes ranjenemu ameriškemu vojaku.

dan po vnanjih dogodkih in po notranjem trpljenju, hrepenenju in mržnji. Lenartu je bilo, kot bi visel med nebom in zemljo. Že je preteklo deset dni, odkar ni prejel vesti od svoje žene. Pisal je preiskovalnemu sodniku, a ni prejel odgovora.

Glóboke se je začudil, ko so ga nekega dne poklicali v govorilnico. Žena? Sojetniki so videli njegove razburjene kretnje in od radosti spremenjeni obraz. Opazili so bili njegovo trpljenje, zdajci so se oni veselili njegove rešitve prav tako kot on. Čakali so, da jim pove, kaj se je bilo zgodilo...

Lenart se je vrnil, a je imel tako mračen obraz, da se ga niso upali ogovoriti. Hodil je z naglimi koraki od stene do stene, od hipa do hipa je bil bolj razburjen. Kaj mu je bilo? Saj sam ni vedel, kaj mu je. Bilo mu je tako, kakor da se mu je pol sveta izmaknilo izpod nog. Ni mogel popisati veselja, s katerim je uzrl ženo pred seboj. Bila je upadla, blede, komaj je stala na nogah. Smehljala se je... Tedaj šele je opazil dete v njenem naročju, povito, z rdečim obrazkom. To je njegov otrok? Razburjenje od iznenadenja in dvojne radosti je bilo tako močno, da bi se bil zgredil. Torej—je že prestano?

"Glej, tam je tata, glej!" Lenart je bil v celici pripravljen za njo očitek, zdaj so izginili. Povedala mu je, da je deček. Lenart je tlesnil z rokama. "Ali si mnogo trpela?" Lenart je videl v njenih očeh, da ni mogoče vsega povedati. Mnogo je imela na duši; sklenila je bila, da mu pove vse, zdajci je izgubila pogum... "Kako boš živela?"

Vprašanje je sprožilo tisto, kar je imela na duši. "Prav o tem sem hotela govoriti s teboj. V krčmo ne hodim več. Prodala sem vse, kar je bilo mogoče prodati. V bolnišnici imamo dolg. Z jutrišnjim dnevom nimam več stanovanja ne denarja ne jedi..."

Lenartova radost se je umaknila skrbi, troje globokih zarez mu je razdelilo čelo. Počasi je prišla misel, še počasneje beseda: "Pojdi domov, k očetu!" Pogledala ga je, da bi se bil pogreznil v zemljo. Tako ga Cilka ni pogledala še nikoli. In je po pravili: "Stopi k mojemu očetu!" Priznati je morala: "Saj pri njem sem že bila."

Gledal je široko, ni izpraševal. Peklo ga je, a je ni smel karati, saj ji je bil tisti hip sam tako svetloval. Nič ni opravila pri njem. To je on vedel; da, to je on vedel. Mačeha se jima smeje... In kakor da leži rešitev prav v tem, je vprašal: "Kaj govorijo o meni ljudje?"

Lenart je strepetal, tako globoko mu je pogledala Cilka v oči. "To govorijo... da si kradel..." Naravnost, v mračnem pogled izpod čela je udarilo iz nje že dolgo z bolečino zadrževano vprašanje: "Tvoja žena sem, povej mi po resnici, ali si res kradel?"

Lenart je videl Cilko, kako je stopila za korak od ograje. Imeti je moral strahotne oči, da je nenadoma zatrepetala. V njenih očeh je opazil kesanje radi vprašanja. Bilo je prepozno. Občutil je, da se mu je človek, ki mu je bil več nego prijatelj, spreminil v sovražnika... Nihče ni verjel v njegovo nedolžnost, ne ljudje ne sodniki, slednjič niti njegova žena ne. V enem sa-

mem hipu se je dvignila široka meja med njima. Ko je z bridkostjo in ljubeznijo mislil najo, si je verjel, da je ona edina njegova zaveznica, da more ona edina čutiti tisto, kar čuti on. Zdaj je ostal sam. V nikomer več ni imel dušne opore... Kaznenci so najobčutljivejši ljudje. "Verjemi ljudem, če ne verjameš meni! Sramuj se!" Saj ni več slišal niti lastnih besed. Videl je le Cilke velike oči, ki so strahotno zrle vanj... (Dalje prihodnjč.)

Ali ste naročeni na dnevnik "Prosveto"? Podpišite svoj list!

DELO DOBE

Oskrbnice (Janitresses)

in ženske za čiščenje uradov v Union Station Building

Vi lahko naredite svoj del v najnovejši vojni industriji s tem, da pomagate transportacijskemu sistemu

NA STAROST SE NE VPRAŠA

Stalno delo sedaj in po vojni

IZREDNO DOBRA PLAČA

48 URNO DELO

Čas in pol čez 40 ur

POVIŠANJE PO 6 MESECIH

Employment office:

CHICAGO UNION STATION

516 West Jackson, Chicago

BOOKS BY

LOUIS ADAMIC

Cradle of Life.....\$2.50

From Many Lands..... 3.50

Grandsons..... 2.50

Laughing in the Jungle... 3.00

My America..... 3.75

Native's Return..... 2.75

Two-Way Passage..... 2.50

What's Your Name?..... 2.50

Order from

Proletarec

2301 South Lawndale Avenue
Chicago 23, Ill.

Gospodična Irma

France Bevk

28.

Cilka se pogledala mračno. "Saj ni še čas..." Bilo ji je, kakor da so ji vsi ljudje sovražni in se iz nje norčujejo... Zagrnjila jo je nova bolečina, hujša nego prej...

Nenadoma je ostala sama. Ležala je mirno, rada bi bila aspalca, a jo je prebujala roka, ki je vsak čas segla čez blazino... Slednjič je zaspala... Ko se je prebudila, so ji prinesli dete, ki je bilo že povito v bele plenice. Imelo je stisnjene peščice in naguban obraz, kakor bi bil stari kav. Glavo je obračalo na desno in na levo, usta so poželjivo iskala hrane.

Cilka je gledala, se smehljala, poslušala besede:

"Deček je. Oče ga bo vesel."

"Šibek; ne tehta mnogo."

Iztegnila je roke. Ali mu sme ponuditi grudi? Nima hrane, pravi so izsušene, morala bo jesti. Da, morala bo jesti. Poljubila je otroka.

"Ti moj mali!"

"Ime mu bo treba dati. Kako je očetu ime?"

Cilka je dahnila: "Lenart."

Solza ji je kanila na otrokov obraz.

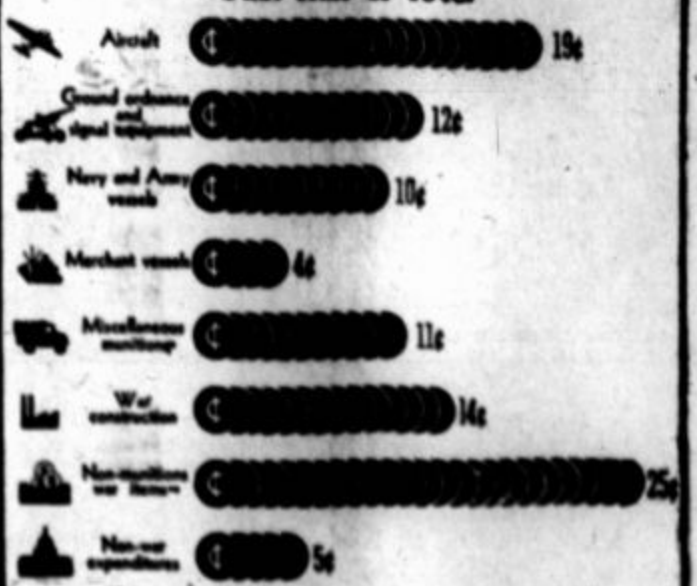
29.

Dogodki naslednjih dni so se izvršili skoraj istočasno.

Težko je opisovati življenje jetnika, ki je enako iz dneva v

YOUR TAX- AND BOND-DOLLAR

HOW THE GOVERNMENT SPENDS IT
(First Half of 1943)

* Automotive vehicles and equipment, clothing and personal equipment, and other expenses.

** For education, travel for armed forces and civilian government, communication for export and communication expenses.